

KLASİK DÖNEM OSMANLI DEVLETİ'NDE ORDU SİSTEMİ

-
- A-Kara Kuvvetleri
  - B-Deniz Kuvvetleri

OSMANLI ORDUSU

❖ **Osmanlı Ordusu** veya resmi adıyla **Ordu-yi Hümâyûn** (Osmanlıca: اردوي همایون) Osmanlı İmparatorluğu'nun ordusudur .Osmanlı Ordusu'nun tarihi iki ana döneme ayrılabilir. *Klâsik Dönem*, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu olan 1299 yılı ile 19. yüzyılın başlarındaki askeri reformlar arasındaki dönemi kapsamaktadır. Klasik dönem Osmanlı ordusu üç ana bölümden oluşmaktaydı: *Kapıkulu askerleri*, *Eyalet askerleri* ve *Donanma kuvvetleri*.

A-KARA KUVVETLERI

❖ Osman Bey devrinde düzenli bir ordu yoktu. İlk düzenli ordusu, Orhan Bey zamanında Yayalar (piyadeler) ve Müsellemler (atlılar) adıyla kurulmuştur.

I.Murat zamanında da Kapıkulu Ocakları kurdu.

OSMANLI KARA ORDUSU

❖ *Kapıkulu Askerleri*

Piyadeler

*Acemi Ođlanlar

*Yeniçeriler

*Cebeciler

*Topçular

* Top Arabacıları

* Humbaracılar

*Lağımcılar

Yardımcı Kuvvetler

Süvariler

* Sipah

*Silahtar

*Sađ Ulufeciler

*Sol Ulufeciler

*Sađ Garipler

*Sol Garipler

Eyalet Askerleri

*Tımarlı Sipahiler

*Akıncılar

*Azaplar

*Yörükler

*Sakalar

*Deliler

1 - KAPIKULU ASKERLERİ:

❖ Başlangıçta savaş esirleri arasından seçilenlerden oluşurdu (Pençik Sistemi). Ancak I. Mehmet zamanında hazırlanan "Devşirme Kanunu" ile Hıristiyan halk arasından seçilen gençlerden oluşturulmaya başlanmıştır.

Kapıkulu askerleri padişaha bağlı olup üç ayda bir "ulufe" denen maaşı alırlardı. Bu askerler özel olarak yetiştirilirdi. Kapıkulu Askerleri Piyade (yaya) ve Süvari (atlı) olmak üzere ikiye ayrılırlardı

a-Kapıkulu Piyadeleri

- ❖ *Acemi Ođlanlar Ocağı*: Devşirme kanununa göre toplanan Hıristiyan çocukları bu ocakta eğitilir ve kabiliyetlerine göre diğer ocaklara gönderilirdi.
- ❖ *Yeniçeri Ocağı*: Ocaklar içerisinde en önemlisi idi. Yeniçerilerin komutanı Yeniçeri Ağası idi. Yeniçeriler savaşta padişahın otağının yanında bulunurlardı. Barış zamanında İstanbul'da şehrin güvenliğini sağlarlardı. Ayrıca yangın söndürme gibi işlere de bakarlardı.
- ❖ *Topçu Ocağı*: Top döken, topçulukla ilgili malzemeleri hazırlayan ve savaşlarda topları kullanan sınıftır.
- ❖ *Top Arabacıları Ocağı*: Sefer sırasında topları savaş bölgesine götüren sınıftır.

❖ *Humbaracı Ocağı*: Havan topları (Humbara) ve el bombası yapımı ile uğraşıldı. Komutanlarına *Humbaracıbaşı* denirdi.

❖ *Cebeci Ocağı*: Ordunun silahlarını hazırlayan ve savaş alanına taşıyan sınıftır. Komutanlarına *Cebecibaşı* denirdi.

❖ *Lağımıcı Ocağı*: Kuşatma sırasında tüneller kazarak kale duvarlarını çökertmekle görevli olan sınıftır.

b- Kapıkulu Süvarileri

- ❖ • Sipah-Silahtar: Savaşta hükümdarın sağında ve solunda bulunarak hükümdarı korurlardı.
- ❖ • Ulufeciler: Savaşta saltanat sancaklarını korurlardı.
- ❖ • Garipler: Savaşta ordunun ağırlıklarını ve hazineyi korurlardı.

2-YARDIMCI KUVVETLER

❖ Yardımcı kuvvetlerin en önemli kısmını bağı beylik ve eyaletlerden gönderilen askerler oluştururdu.

3-EYALET ASKERLERİ

- Tımarlı Sipahiler: Merkeze bağı eyaletlerde dirlik sahiplerinin besledikleri atlı askerlerdir. Bu sınıf tamamen Türklerden oluşup, Osmanlı ordusunun asıl gücünü oluştururdu. Tımarlı sipahiler barış zamanında buldukları sancakların güvenliklerini sağlar, savaş zamanında ise bağı buldukları sancakbeyi ve beylerbeyinin emrinde savaşa katılırlardı.
- Akıncılar: Sınırdan otururlardı. Sınırları korumak, düşman topraklarına akınlar düzenler ve düşman hakkında bilgi toplar.
- Azaplar: Ordunun ön saflarında bulunur ve ilk hücumu karşılarılardı.
- Yörükler: Yol ve köprü yapımından sorumludur
- Sakalar: Su dağıtımından sorumludur.
- Deliler: Sınır ve sınıra yakın yerlerde otururlardı. Düşmana korkusuzca saldırmaları nedeni ile, deli olarak adlandırılmışlardır.

❖ **Osmanlı ordu teşkilatı, Anadolu**

Selçuklular, İlhanlılar ve Memlûklüler devletlerinin ve Roma İmparatorluğu'nun askeri teşkilat yapılarından belirli ölçülerde yararlanılarak kurulmuştur.

Osmanlı Ordusu'nun Başkomutanlık görevini Padişahlar yapmışlardır.

❖ Piyadeleri "yaya", süvarileri ise "müsellem" şeklinde adlandırılmıştı. Kapıkulu Ocakları'nın kuruluşuna kadar savaşlarda fiili olarak hizmet gördüler.

❖ Osmanlı Devleti'nin temeli atılırken süvari olan beylik kuvvetlerinin yerine vezir Alaâddin Paşa ile Kadı Cendereli Kara Halil'in tavsiyeleriyle Türk gençlerinden oluşan ayrı ayrı biner kişilik yaya ve müsellem isimleriyle muvazzaf iki sınıf piyade ve süvari kuvveti kuruldu.

❖ Osmanlı Devleti'nin beylik-devlet siyasetinden imparatorluk siyasetine geçişi imparatorluk içinde bağımsız güç bırakmak istemeyen, merkezi otoriteyi devşirme-kapıkulu-yeniçeri-enderun sistemiyle sağlamlaştırmak isteyen II. Mehmet ile başlamıştır.

❖ II. Mehmet Yeniçeri ocağına büyük önem vermiş Çandarlı ailesinden sonra vezir-i azamlığa devşirme-kapıkulu kökenliler getirilmeye başlanmış ve yeniçeri-devşirme aristokrasisi Cem ve II. Beyazıt arasında çıkan taht kavgasında belirleyici rol oynayarak tımarlı sipahi-Türk aristokrasisine karşı üstünlük sağlamışlardır. Kanunî Sultan Süleyman'ın ölümü ile, devletin henüz karalarda üstünlüğü, iç denizlerde hakimiyeti ve sosyal düzeni devam etmekte idi. Duraklama Döneminde artık ihtiyaç kalmayan yaya ve müsellemler ve voynuklar gibi bazı eski askeri birlikler kaldırılmıştır. Kapıkullarının sayısı 1610'larda 40.000'e çıkmış, tımarlı sipahi sayısı 20.000'e düşmüştür. Sonuç olarak, tımar sisteminin bozulmasının en olumsuz tarafı, devletin iktisadi yapısına yansımadır.

❖ Orduda muvazzaf askerlerin yanında savaş ve olağan üstü durumlarda çağırılan ek kuvvetler de bulunuyordu. 1610'da, 203.000 kişilik Osmanlı ordusunun mevcudu aşağıdaki gibidir.

Asker Sınıfı	Sayısı
• ===== Kapu kulu askeri =====	37. 627
• Yeniçeriler (Piyade)	9. 406
• Acemi oğlanları ve bostancılar	5. 730
• Cebeciler (Silâhlara bakanlar)	1. 552
• Topçular	684
• Top arabacıları	
• ===== Kapıkulu süvarileri =====	
• Altı bölük halkı	20. 869
• Sefere padişahla beraber giden saray halkı	12. 971
• Kapı kulu mevcudu toplamı	88. 839
• ===== Eyalet Askeri =====	
• Tımar ve Zeamet sahibi sipahi cebelileri;	
• Rumelide Yörükler	115. 000
• Bundan sefere giden	38. 820
• Rumelide Müsellemler	6. 470
• Bundan sefere gidenler	30. 570
• Anadolu eyaletinde piyade ve müsellemler	5. 095
• Bundan sefere gidenler	26. 500
	6. 900

❖ Gerileme döneminde, Avrupa örnek alınmaya çalışılmış, teknik ve ekonomik alanlarda yapılanmaya gidilirken Donanmanın yenilenmesi gibi askeri birtakım yenileşme çabalarına gidilmiştir. Ancak:

❖ III. Murat döneminden itibaren kapıkulu ocaklarına kanunlara aykırı asker alınarak sayılarının artırılması

❖ Yeniçerilerin geçim sıkıntısını ileri sürerek askerlik dışında işlerle uğraşmaları

❖ İltizam sisteminin yaygınlaşması üzerine tımar sisteminin önemini kaybetmesi ve eyaletlerde asker yetiştirilmemesi

❖ Denizcilikle ilgisi olmayan kişilerin donanmanın başına getirilmesi

❖ Avrupa'da meydana gelen harp teknolojisindeki gelişmelerin takip edilmemesi, gibi etkenler Osmanlı askeri sisteminin bozulmasına neden olmuştur.

B- DONANMA

- Osmanlı Devleti'nde ilk donanma faaliyetleri Orhan Bey zamanında Karesi Beyliđi'nin alınması ile başlamıştır.
- İlk Osmanlı tersanesi, Yıldırım Bayezid zamanında Gelibolu'da kurulmuştur.
- Osmanlı donanması, Kanuni zamanında altın çağını yaşamıştır.
- Donanmanın başkomutanına "Kaptan-ı Derya" veya Kaptan Paşa denirdi. Donanmanın diğer komutanlarına "Reis" askerlerine ise "Levent" denirdi.

❖ XVI. Yy'ın önemli denizcileri : Salih , Piri, Seydi Ali ,
Murat Reislerle Barbaros Hayrettin Paşa'dır.

İSTANBUL

GELİBOLU

RUSCUK

SÜVEYŞ

SİNOP

İZMİT

BASRA

TERSHANELER

ÇEKTİRİ
KARAMÜRSEL
KALİTE
KADIRGA
MAVNA

GEMİLER

❖ Osmanlı Ordusu'nun ekonomisi - Askeri Ödenekler

❖ Osmanlı Ordusu kuruluş tarihi olan 1363 yılından yeniçerilerin kaldırıldığı 1826 yılına kadar geçen yaklaşık beş yüzyıl içinde genel kuvveti haliyle birçok değişikliğe uğrar. Askeri kuruluşlar, konusunda verilen bilgilerden anlaşılacağı gibi, önceleri askeri ödeneklerin, askeri sınıflara göre çok çeşitleri vardı. Kapıkulu denilen hassa askerlerinin ödeneği maaş, tayınlar ve giyecekten ibaret olup, doğrudan doğruya devlet hazinesinden verilirdi. Maaşları günlük itibari ile ve ulufe adiyle her 3 ayda bir kez ve özel merasime uyularak ödenirdi.

❖ Önceleri yeniçerilere günde 1 akçe bağlanmışken sonraları günlük ulufe leri 3 er 1600 yılına doğru beşer, 17 nci yüzyılda ise 7 şer akçeye yükselmişti. O vakitler akçe denilen ufak paranın her üç tanesi 90 ayarında bir dirhem gümüşten basılırken, zaman geçtikçe gümüşün ayarı düşürülmüş olduğundan, erlerin günlük ulufe leri de o oranda arttırılmıştır. Son zamanlarda 23 ve 25 akçeye kadar yükseltilmiştir.

Kanuni devrinde devletin yalnız topraklı süvarisi için yaptığı masrafların bugünkü değeri 100 milyon Euro'ya yakındır ki bu da zamanın Fransa Hükümetinin tüm kara ordusu için harcamasına eşit bir tutardır.

Günlük ulufelerin kurallarca üçer veya beşer akçeden ibaret olduğu dönemlerde bile "Terakki" adı verilen bazı emektarların muharebe ve muhasaralarda "Serdengeçti" ve "Dalkılıç" yazılanların ulufelerine zamlar yapıldığı için gerçekten erlerin ulufeleri farklı olduğundan işlerinden 15 akçeye kadar ulufesi olanlar bulunurdu.

❖ Cebeci, topçu, arabacı gibi öteki kapıkulu ocaklarına bağlı erlerin gündelikleri de aşağı yukarı yukarıda yazılan miktarlar dolayında idi. 16'ncı yüzyıl sonunda "Altı Bölük" erleri denilen kapıkulu süvarisinden baş erlerinin 13'er, orta bölükler erlerinin 11'er, *aşağı bölükler takımının da 9*ar akçe gündelik ulufeleri olduğu, "Terakki" bağıışı İle ulufeleri çoğaltılan emektarların da doğal olarak daha çok aldıkları tarih sayfalarında yazılıdır.

16'ncı yüzyıl sonlarında daha madeni paraların karıştırılmadığı zamanlarda yeniçeri ağasına günde 500, altı bölük ağalarına 120''şer, cebeci başına 60 akçe, diğer ocak ağaları ve subaylarına da o oranda ulufe verilirdi. Yeniçeri erlerine günlük ulufeden başka silah masrafları karşılığı olarak senede bir kere "keman behâ" adıyla da 30 akçe ödenirdi.

Çirak Esnaf Esnaf Çırağı
Usta Küçük Rütbeli Yeniçeri Subayı
Kalyoncu Yelkenli Gemi Efradından
Tulumbacı' Yeniçeri Ocağında Etfaiye
Eri

Cephane kara kulüğüne Cephane çorbacı Subayı Saray Muhafızı Satır Tören Kitası Eri
Osmanlılarda meslek kışkırtıcı - resim bintesi seri: 14

Cebehane Karakullukçusu
Cephane Muhafızı
Cabehane Çorbacısı
Cephane Subayı
Bostancı
Saray Muhafızı
Satır Tören Kitası Eri

Kalpaklı Şubara neferi Nizamı cedid neferi Şubara neferi
Osmanlılarda resmi askerler - resmin Biredesti serisi 3

**Kalpaklı
Şubara Neferi
Nizamı Cedid Neferi
Şubara Neferi III. Selim Kurduğu Yeni
Ordu Erlerinden**

Konaklılar
Osmanlılar ve el kuyulu - zaman Bindeci sene II

Humbaracılar
Timarlı
Ulufeli
Timarlı Subayı

1434-1435
Gözetilerek resmedilmiştir - İstanbul, 1912, sayfa 11

Kulluk Neferi Karakol Bekleyen Yeniçeri
Keçeli Yeniçeri Neferi
Odabaşı Yeniçeri Kışlası Amiri
Kulluk Bayrakdarı Karakol Amiri

Salma neferleri Padişahın Ziyaretlerinde Maiyet Efradından Nöbetçi Kale Muhafızı Haseki Ağa Yeniçeri Ocağında İtibarlı bir Sınıftan Kimse

Salma Neferleri Padişahın Ziyaretlerinde Maiyet Efradından Nöbetçi Kale Muhafızı Haseki Ağa Yeniçeri Ocağında İtibarlı bir Sınıftan Kimse

Yol Haseki Çuhadar Bülük ağası
Osmanlılarda resmi kıyafetler - ressam B. İbrahim serisi 5

**Yol Haseki Saray muhafız subayı
Çuhadar Padişahın giyeceklerini
muhafaza edip taşıyan
Bölükağası Yeniçeri bölük kumandanı**